

CANVIA DE SABATES

Ciutadania europea:

Els mercats de la UE ofereixen productes de comerç injust

*Producció de calçat (Índia).
Foto: Heather Stilwell.*

Informe elaborat a partir de les aportacions de dotze trobades amb la ciutadania a:

**ÀUSTRIA, BULGÀRIA, REPÚBLICA TXECA, DINAMARCA, FINLÀNDIA, ALEMANYA, ITÀLIA,
NAVARRA (ESTAT ESPANYOL), POLÒNIA, ESLOVÀQUIA, SUÈCIA I EL REGNE UNIT.**

LES TROBADES CIUTADANES EUROPEES

A partir d'una sèrie de trobades, el projecte Canvia de sabates (Change Your Shoes) va recollir opinions i idees de la ciutadania a dotze països d'Europa per analitzar com la política comercial i de desenvolupament de la UE pot millorar les condicions de la indústria del calçat i la confecció arreu del món.

L'objectiu d'aquestes trobades amb la ciutadania va ser fer propostes per veure quin tipus d'informació necessiten els consumidors i consumidoras d'Europa, de manera que puguin exercir un paper actiu. Van ser espais de diàleg entre la ciutadania i algunes ONG, institucions públiques (governos), partits polítics, administracions locals, membres de sindicats i empreses.

Les dotze reunions es van convertir en un exercici d'aprenentatge i un fòrum de debat, en un ambient d'entusiasme i compromís per part de les persones que hi van participar. S'hi van debatre molts temes. Els experts van comentar aspectes importants dels acords comercials i les polítiques de desenvolupament de la UE relatiu a l'adobament de pells i a les condicions laborals de les fàbriques de calçat arreu del món. Les persones participants van plantejar preguntes i propostes sobre el desenvolupament de la indústria del calçat, tant pel que fa millores des del punt de vista de les empreses com d'una millor regulació per part de la UE.

Les reunions van tenir lloc en el marc de l'Any Europeu del Desenvolupament 2015 (totes les trobades es van fer a la tardor i a l'hivern), amb el finançament de la Comissió Europea mitjançant el projecte Change Your Shoes.

POLÍTICA COMERCIAL I DE DESENVOLUPAMENT DE LA UE

L'eradicació de la pobresa, així com la promoció dels drets laborals i humans són els principis fonamentals de la política comercial i de desenvolupament de la UE.

L'article 3.5 del Tractat de Lisboa estableix com s'ha de relacionar la Unió Europea amb el món, quines

són les seves obligacions i quins aspectes ha de fomentar:

"(...) El desenvolupament sostenible del planeta, la solidaritat i el respecte mutu entre els pobles, el comerç lliure i just, l'eradicació de la pobresa i la protecció dels drets humans".

” Més monitoratge de les promeses de coherència entre les polítiques comercials i de desenvolupament”. – Finlàndia

La política comercial de la UE té quatre objectius principals, entre els quals hi ha assegurar que el comerç serveix per potenciar el desenvolupament sostenible del planeta.

La UE fa servir la seva política comercial per reforçar altres objectius internacionals importants. Un d'ells és esforçar-se per millorar les condicions laborals dels treballadors i treballadores dels països en vies de desenvolupament. En segon lloc, es tracta de garantir que es respectin els drets laborals fonamentals i els requisits de protecció del medi ambient en un context d'expansió comercial i econòmica. Finalment, és important que els llocs de treball creats pel sistema de comerç obert compleixin les normes internacionals del treball.

La UE és qui més aporta en concepte d'ajut al desenvolupament al món. Aquests ajuts també es destinen als països productors de roba i calçat, com Bangla Desh, Vietnam i Indonèsia. Mitjançant acords comercials, la Unió Europea i les empreses amb seu a la UE estan fortament implantades en aquests països.

Malgrat les intencions de les polítiques comercials i de desenvolupament de la UE, en realitat la majoria de roba i sabates que els consumidors i consumidoras europees compren a les principals empreses europees –com H & M, Adidas i Gucci– són produïts

Adoberia (Bangla Desh). Foto: Akash.

per persones immerses en la pobresa mentre es vulneren els seus drets laborals i humans bàsics.

PROBLEMES DE LA INDÚSTRIA GLOBAL DEL CALÇAT I LA CONFECCIÓ

La indústria mundial del calçat i la confecció té una sèrie de problemes endèmics relacionats amb les vulneracions dels drets humans més bàsics de les persones treballadores. Els més greus són els següents:

Salari de misèria: sovint, el personal treballador dels països productors no percep el salari mínim interprofessional, i molt menys un salari digne, la qual cosa provoca que aquestes persones es vegin obligades a viure en habitatges inadequats i, fins i tot, estiguin malnodrides.

Llocs de treball perillosos: les fàbriques solen estar en males condicions, cosa que augmenta el risc d'incendi i col·lapse estructural. Sovint, la ventilació és inadequada, de manera que el personal queda

“ Els directors executius han de ser responsables davant la llei. Només així podran defensar els drets laborals”.

– Regne Unit

exposat a la pols i a les altes temperatures. La producció de calçat implica efectuar tasques perilloses en adoberies on és habitual que no es respectin les normes de seguretat pertinents. Això provoca l'exposició al crom i a altres substàncies tòxiques, la qual cosa pot acabar tenint conseqüències desastroses.

Vulneració del dret de sindicació i de negociació col·lectiva: sovint, els sindicats i les persones treballadores que exigeixen millors condicions laborals i el respecte dels drets humans s'enfronten a situacions d'assetjament, acaben sent acomiadades o pateixen conseqüències pitjors. En general, els governs dels països que produeixen roba tenen

Adoberia (Bangla Desh). Foto: Akash.

Producció de calçat (Índia). Fotos: Heather Stilwell. —>

un historial pobre de protecció dels drets laborals i humans elementals de les persones treballadores, com ara la llibertat de sindicació i de reunió.

Toxines a la roba i el calçat: moltes vegades, la roba i el calçat que compren els consumidors i consumidores d'Europa contenen restes de crom i productes químics perillosos.

Manca de transparència de la cadena de subministrament: és pràcticament impossible que els consumidors i consumidores europeus puguin esbrinar on ha estat produïda la seva roba i calçat, i en quines condicions.

PARTICIPACIÓ A LES REUNIONS

Les reunions amb les persones implicades es van dur a terme a dotze estats membres de la UE: Polònia, Àustria, Suècia, República Txeca, Finlàndia, Dinamarca, Navarra (Estat espanyol), Bulgària, Itàlia, el Regne Unit, Eslovàquia i Alemanya. El nombre total de participants va ser 767.

<i>Persones expertes</i>	43
<i>Institucions públiques</i>	95
<i>ONG</i>	21
<i>partits polítics</i>	15
<i>Administracions locals</i>	5
<i>Sindicalistes</i>	34
<i>Ciutadania</i>	540
<i>Empreses</i>	14

CONCLUSIONS DE LES REUNIONS

El públic va seguir les presentacions amb molt interès i va plantejar molts temes i preguntes. Hem classificat aquestes qüestions en diferents apartats: la contractació pública, la deguda diligència de les empreses al llarg de tota la cadena de subministrament, els protocols de drets humans per a les mercaderies que entren a la UE, les empreses transnacionals i la situació de les persones treballadores, entre d'altres aspectes. Aquests van ser els temes més debatuts:

La transparència de la cadena de subministrament

La ciutadania europea està preocupada per la manca de transparència de les cadenes de producció dels béns que consumeix.

La necessitat de transparència sorgeix quan els consumidors i consumidores són conscients de les males condicions laborals de la indústria del calçat i la confecció. Compren sabates i roba que han estat produïts gràcies a les hores extraordinàries que efectua el personal que, a més, percep un salari tan baix que no pot viure amb dignitat. Encara que unes poques marques s'esforcen a promoure condicions laborals dignes als seus centres de producció, la majoria segueix sense aportar dades sobre el procés de fabricació d'aquests productes. Els consumidors i consumidores d'Europa no tenen cap manera de saber si s'ha explotat el personal que ha produït unes simples xanquetes o un luxós article de cuir.

Per tant, per als consumidors i consumidores és important que les marques tinguin l'obligació

d'informar públicament sobre la seva cadena de subministrament. Durant molt de temps, les males condicions laborals han estat el centre d'atenció. Això ha provocat que les empreses productores apliquin polítiques de Responsabilitat Social Empresarial (RSE) voluntàries però sense millorar els criteris socials i laborals corresponents. Si la transparència de les cadenes de subministrament tingués un caràcter obligatori, les empreses haurien de retre comptes per partida doble: davant les persones treballadores i les consumidores.

Els altres dos avantatges més importants d'obrir les cadenes de subministrament serien: 1) En cas que es produïssin accidents dins de les fàbriques: Els Principis Rectors sobre les Empreses i els Drets Humans exigeixen a les marques que reaccionin i ofereixin solucions en els casos d'accidents laborals. Les cadenes de subministrament transparents ajudarien a detectar immediatament a quina marca correspon el producte i es podria implantar un pla d'acció per solucionar el problema. 2) L'obertura de les cadenes de subministrament permetria obtenir informació sobre els materials emprats per fabricar els productes, la procedència, les condicions d'elaboració, etc. Això té implicacions tant per a la salut de les persones (treballadores i consumidores) com per a la protecció del medi ambient.

La directiva de la UE sobre contractació pública dóna suport als governs i les administracions locals perquè comprin productes a preus assequibles i produïts amb respecte pels drets humans. Teòricament, la nova directiva és una eina de gran utilitat per als compradors del sector públic. Però com poden saber quins

productes estan comprant? Com poden assegurar-se que els proveïdors compleixen els estàndards ètics? No hi ha cap manera de saber si el personal d'una fàbrica ha estat ben o mal tractat mentre elaborava un producte determinat. Es calcula que les despeses en contractació pública de la UE ascendeixen a un 19,4% del PIB, l'equivalent a 2,2 bilions d'euros. Si volem que la nova directiva de la UE sobre contractació pública sigui una eina que permeti millorar les condicions laborals de les cadenes de producció dels productes que s'adquiriran les empreses han de facilitar dades sobre els proveïdors.

S'ha demostrat que el fet de publicar una llista de proveïdors no perjudica la posició al mercat d'aquestes empreses. Grans empreses com H & M i Jack Wolfskin, així com altres companyies petites i mitjanes com Nudie Jeans i G-Star ja ho han fet.

” La contractació pública ha de complir amb els objectius de promoure una producció digna”. – Polònia

Les característiques tècniques d'una eina d'aquest calibre es podrien inspirar en ImportGenius, una base de dades dels Estats Units. Aquesta base de dades emmagatzema dades extretes a la duana dels EUA, que després s'encarrega d'elaborar una llista amb totes les mercaderies que entren al país pels ports. Hi ha informació disponible sobre els proveïdors de la cadena de subministrament ordenada per lots d'importació, característiques, valor de cada producte, etc.

Adoberia (Bangla Desh). Foto: Akash.

Les mercaderies que entren a la UE

Les persones que van participar de les trobades ciutadanes van detectar que hi ha la possibilitat d'obtenir més coneixements i garanties de millores gràcies a l'ús de les fronteres comercials de la Unió Europea com a filtre per augmentar les condicions laborals del sector del calçat i la confecció. Els productes que entren al mercat de la UE s'han d'haver fabricat en condicions laborals justes i respectant absolutament els drets humans. L'elevat nivell de vida de la UE en cap concepte pot anar en detriment de la salut i la seguretat de les persones que produeixen per a aquest continent. Les fronteres han d'esdevenir una eina per millorar les condicions laborals dels llocs de producció dels béns que consumim.

Les persones que van participar de les trobades ciutadanes estaven a favor d'establir criteris socials estrictes que regulin les condicions laborals del personal que fabrica els productes que entren a la Unió Europea. Molta gent va expressar la seva preocupació pel fet que les fàbriques de fora de la UE vulnerin sistemàticament els reglaments als quals s'han d'acollir els productors europeus. Els acords comercials i els drets duaners són alguns dels instruments per obligar legalment les empreses europees a treballar amb mètodes de producció justos i saludables, independentment de l'origen de la mercaderia.

És possible consultar els codis de conducta de moltes empreses a la seva pàgina web, però qui s'encarrega de garantir que tot això es compleix? Les preocupacions no només estan relacionades amb l'incompliment de les polítiques de RSE. És habitual que no es respecti la legislació nacional quan les marques compren els seus productes a fàbriques de Bangla Desh o Indonèsia. Les marques segueixen operant en aquests països tot i que el personal no percep el salari mínim i els proveïdors incompleixen tan les normes de seguretat com la legislació nacional. En importar mercaderies a la UE, les grans empreses tenen la responsabilitat de demostrar que aquests productes s'han elaborat respectant la legislació de països com Indonèsia, per exemple. És el mínim que els podem exigir. A més, poden proposar l'aplicació de mesures voluntàries, com ara el pagament de salaris dignes.

Els acords comercials també poden ser una eina adequada per garantir la dignitat i la seguretat a les cadenes de subministrament. Les avaluacions de sostenibilitat són una primera mesura vinculada a l'objectiu d'assolir condicions de producció més justes. Aquestes avaluacions han de deixar ben clar amb quin tipus de reptes s'enfrontaran les marques de roba i calçat a cada país productor. Per tant, les marques han de poder demostrar que tots els productes que arriben a territori europeu han superat

” Cal implantar una única etiqueta per a totes les empreses europees. Ha de ser integral, àmpliament acceptada i disposar del suport de la UE”. – República Txeca

obstacles com, per exemple, els minsos salaris i les baixes mèdiques no reconegudes. Aquests són alguns dels reptes més importants als quals s'enfronten les lleis estatals.

Etiquetes

Els consumidors i consumidores no reben informació (bàsica o exhaustiva) sobre el procés d'elaboració dels productes. Es tracta de dades relatives a les condicions laborals a la cadena de producció, sobre els diferents materials emprats per fer un producte, l'origen i altres aspectes importants, com ara l'ús de substàncies tòxiques. A la UE hi ha diferents etiquetes perquè els consumidors sàpiguen si un producte conté substàncies nocives o pot arribar a ser perjudicial per al medi ambient.

De moment no hi ha una etiqueta general que acrediti el compliment dels criteris socials en un entorn industrial. Els consumidors i consumidores no reben informació sobre la problemàtica de salaris baixos, hores extraordinàries, inseguretat al lloc de treball, llibertat sindical, etc. Si es creés una etiqueta social es podria orientar els consumidors i consumidores perquè adquirissin productes respectuosos amb els drets humans. La UE hauria de controlar aquest certificat perquè sigui independent dels interessos empresarials i perquè els consumidors i consumidores del continent no es confonguin amb altres etiquetes. En aquest sentit, els criteris d'Àsia Floor Wage es podrien aplicar fàcilment en una primera fase de desenvolupament d'una certificació ètica. D'aquesta manera, es disposaria d'un indicador de referència per establir què és un salari digne.

L'ENQUESTA

Les reunions no eren l'única manera que tenia la ciutadania de la UE per intentar resoldre els problemes de la indústria del calçat. També es va preguntar a 10.000 persones de 20 països diferents quina actitud i comportament tenien a l'hora de donar suport a la sostenibilitat i la dignitat a la indústria del calçat,

així com quin paper hauria de tenir la Unió Europea per garantir el compliment dels drets humans i ambientals en la producció d'aquest sector a escala mundial. L'enquesta va revelar que els temes tractats en aquestes trobades interessaven el conjunt de població de la UE. Al juny de 2015, l'empresa Nielsen es va encarregar de fer les entrevistes per a la campanya Change Your Shoes mitjançant Internet.

Només el 3% de la ciutadania europea enquestada va afirmar que estava ben informada de les activitats de les institucions de la UE en matèria d'ajut al desenvolupament. Pel que fa a l'alumnat universitari, el percentatge va assolir un màxim del 5%, tot i que un 23% va dir que no disposava de cap mena d'informació sobre el tema.

Més del 94% de la població enquestada creu que la UE hauria de regular els aspectes ecològics i relatius als drets humans de les mercaderies que entren al mercat europeu. La defensa dels drets humans i laborals és més important que la protecció dels drets dels consumidors i consumidores. En tots els aspectes esmentats anteriorment, més de la meitat dels ciutadans enquestats pensa que la UE ha d'establir marcs legals (a més de garantir la transparència en la cadena productiva i de subministrament, així com promoure un etiquetatge que informi dels aspectes ecològics i socials dels productes).

Si ens centrem en la producció de calçat per al mercat europeu, un 28% de les persones enquestades va afirmar que no disposava de cap mena d'informació sobre el tema. Un 4% creu que està molt informada. La palanca més important perquè creixi la demanda de calçat de comerç just i ecològic és l'estabilitat de preus –tot i que més del 60% de la població estaria disposada a pagar com a mínim un 10% més– i, en segon lloc, la disponibilitat d'etiquetes creïbles.

Els homes es gasten més diners en sabates que les dones, tant a Europa en general com a cadascun dels països que van participar de l'estudi.

Adoberia (Bangla Desh). Foto: Akash.

SOBRE EL PROJECTE CANVIA DE SABATES

El sector del calçat és una part clau de la indústria de la moda en general. No obstant això, a diferència de la indústria tèxtil, les queixes existents sobre els processos productius del sector del cuir i del calçat pràcticament no es difonen. La campanya europea Change Your Shoes reivindica una cadena de subministrament del calçat ètica, sostenible i transparent.

Volem que les persones, com a consumidores i ciutadanes, es mobilitzin per exigir que millorin les condicions laborals dels productors de calçat de cuir.

Promovem la investigació sobre les condicions laborals i mediambientals a les fàbriques de cuir i calçat per fomentar el diàleg sobre aquesta problemàtica amb la ciutadania de la UE, l'administració i les marques del sector. També col·laborem amb sindicats i grups de defensa dels drets laborals dels països productors de calçat, i donem suport a la seva lluita per millorar les condicions laborals.

Canvia de sabates és un partenariat format per quinze organitzacions europees i tres d'asiàtiques.

Aquest informe s'ha elaborat gràcies al finançament de la Unió Europea. La responsabilitat dels continguts correspon únicament als socis del projecte Change Your Shoes, i en cap cas es pot considerar que reflecteixin l'opinió de la Unió Europea.

